

© Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі “Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў”

УВАГА! Фатаграфаванне, капіраванне і распаўсюджванне тэставага матэрыялу цягне за сабой адміністрацыйную адказнасць.

Дэманстрацыйны варыянт тэста па беларускай мове

Варыянт змяшчае 40 заданняў і складаецца з часткі А (30 заданняў) і часткі В (10 заданняў). На выкананне ўсіх заданняў адводзіцца 120 мінут. Заданні рэкамендуецца выконваць па парадку. Калі якое-небудзь з іх выкліча ў Вас цяжкасць, перайдзіце да наступнага. Пасля выканання ўсіх заданняў вярніцеся да прапушчаных. Будзьце ўважлівыя! Жадаем поспеху!

Частка А

У заданнях часткі А можа быць 1 і **больш** правільных адказаў. У бланку адказаў пад нумарам задання пастаўце метку (х) у кожнай клетачцы, якая адпавядае нумару выбранага Вамі адказу.

A1. Адзначце словы, у якіх на месцы пропуску трэба пісаць літару **э**:

1) заш_лясцець;	3) ц_наўтварэнне;	5) с_крэт.
2) пр_тэнзія;	4) др_зіна;	

A2. Адзначце словы, у якіх на месцы пропуску трэба пісаць літару **е**:

1) п_рыяд;	3) б_схмарны;	5) св_тлыня.
2) зерн_ўборачны;	4) м_ккваты;	

A3. Адзначце прыклады, у якіх на месцы пропуску трэба пісаць літару **ў** (нескладовае):

1) каля горада _лан-Батара;	4) працаваць па-_дарнаму;
2) план абмеркавалі, _згаднілі;	5) аповесць “Аблава” _зрушыла.
3) выбраць прэзіды_м;	

A4. Адзначце словы, у якіх на месцы пропуску трэба пісаць літару **ь**:

1) любан_скі;	3) парц_ера;	5) аб_ява.
2) нізен_кі;	4) восем_;	

A5. Адзначце правільна напісаныя назоўнікі:

1) апетыт;	3) узбярэжжа;	5) памяццю.
2) рассыланне;	4) калоссе;	

A6. Адзначце правільна напісаныя словы:

1) позні;	3) міласэрдны;	5) надтачыць.
2) рашчоска;	4) хрышчоны;	

A7. Адзначце словы, якія ў сваім саставе маюць суфікс **-к-**:

1) кніжка;	3) рука;	5) кіраўнік.
2) гразка;	4) гаманкі;	

A8. Адзначце назоўнікі, якія ў форме роднага склону адзіночнага ліку маюць канчатак **-а**:

1) Слуцк;	3) рыс;	5) розум.
2) інстытут;	4) сасняк;	

A9. Адзначце словы, якія трэба пісаць праз злучок:

1) (мікра) клімат;	3) (паў) аркуша;	5) (леса) ачыстка.
2) Доўнар (Запольскі);	4) горад (герой);	

A10. Адзначце правільна напісаныя прыметнікі:

1) шкляны;	3) універсітэтскі;	5) жнівенскі.
2) настаўніцкі;	4) людскі;	

A11. Адзначце словы, якія трэба пісаць праз злучок:

1) (рыжа) валосы;	3) (чырвона) карычневы;	5) (пяці) працэнтны.
2) (сацыяльна) культурны;	4) (польска) балгарскі;	

A12. Адзначце зменныя формы дзеясловаў:

1) выкананы (загад);	3) паказаўшыся;	5) паклічу.
2) выдаваць;	4) спяваў;	

A13. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 2-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга або будучага простага часу маюць канчатак **-ыш (-іш)**:

1) смажыць;	3) асвятляць;	5) усвядоміць.
2) змазаць;	4) трымаць;	

A14. Адзначце прыклады, у якіх выдзеленыя словы трэба пісаць разам:

- 1) заходзіў (**што**) **дня**;
- 2) адмылі (**да**) **бяла**;
- 3) (**па**) **свойску** прынялі;
- 4) (**у**) **глыбіню** марскую;
- 5) (**за**) **надта** хвалілі.

A15. Адзначце прыклады, у якіх **не** з выдзеленымі словамі трэба пісаць асобна:

- 1) (**не**) **прыняўшы** рашэння;
- 2) (**не**) **вясёлы** настрой;
- 3) (**не**) **сустрэў** знаёмых;
- 4) (**не**) **шырокі**, а вузкі рэмень;
- 5) (**не**) **даедзеная** булка.

A16. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) ужываецца часціца **не**:

- 1) ___ голасу навокал, кружыў у небе толькі сокал.
- 2) Куды б ___ закінуў мяне лёс, сэрца заўсёды рвецца дамоў.
- 3) Дарэмна думаў дзед Антон, што застаўся адзін на цэлым свеце, што ___ свата ___ брата ва ўсёй акрузе не мае, бо кожны ў нашай вёсцы лічыў яго родным.
- 4) Хто ж ___ ведае здольнай на дзівосныя перайманні балотнай чарацянкі?
- 5) Зямля ніколі ___ паўтараецца, дорачы свой адметны пах кожнай кветцы, кожнай расліне.

A17. Адзначце словазлучэнні, якія адпавядаюць нормам беларускай літаратурнай мовы:

- 1) абедзве прыгожых дзяўчынкі;
- 2) добрая біёлаг Аксана Віктараўна;
- 3) новы вагон-цыстэрна;
- 4) начная цень;
- 5) мужчынскае кашнэ.

A18. Адзначце сказы, у якіх выдзеленае слова (выдзеленыя словы) – **выказнік (выказнікі)**:

- 1) Інеем **абсыпаны** дрэвы: бярозы, асіны і клёны.
- 2) Духоўны свет чалавека **багаты, разнастайны**.
- 3) Міхаська хуценька бег па садзе, а маладыя яблыні выцягвалі наўздагон сваё вецце, прасілі **пачакаць**.
- 4) **Знікаюць** ціха вулачкі старыя з чаромхі пахам, цветам арабін, нібы эпох далёкіх сувязныя.
- 5) Рыжыя пчолы, **вядома**, вельмі абрадаваліся, здалёк убачыўшы вялікі сланечнік.

A19. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску трэба **абавязкова** паставіць працяжнік:

- 1) Чародка вераб'ёў ___ нібы шэрая хмарка.
- 2) Жаўрук ___ званочак, што з бяздоннай сіні нам звініць.
- 3) Васількі, вы ___ аздоба жытнёвага поля.
- 4) Смех ___ не грэх.
- 5) Вышываць ___ мой любімы занятак.

A20. Адзначце сказы, у якіх коска пастаўлена правільна:

- 1) Вякамі глядзяць азёры з захапленнем на сонца, ці на зоры.
- 2) Трашчаць маразы то па ельнічках, то па бярэзнічках.
- 3) Абапал дарогі цягнуліся старыя, ліпавыя прысады.
- 4) Мы ведаем Алеся Петрашкевіча не толькі як драматурга, але і як публіцыста.
- 5) Ячмень, ды жыта паспелі ў адну пару.

A21. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Люблю, калі на галінках чарэшні з'яўляюцца незвычайныя ___ быццам букецікі нявесты ___ суквецці.
- 2) Нядзеля выдалася ___ як на заказ, і ўсе пасля працоўнага тыдня адпачывалі каля рэчкі.
- 3) Хоць Міхаська і выцягнуў не такога вялікага ___ як у дзеда ___ рака, а ўсё роўна быў шчаслівы.
- 4) Сон ___ што палон, у які мы ахвотна здаёмся.
- 5) Перыяд княжання Гедыміна ў Вялікім Княстве Літоўскім вядомы ___ як час з'яўлення на беларускай зямлі татар.

A22. Адзначце сказы, у якіх прапушчаны знак (знакі) прыпынку:

- 1) У сваім доме я сам часта бываю замест цесляра і слесара.
- 2) За палацам знаходзілася атуленая старымі вербамі сажалка.
- 3) Сустрэўшы вясну людзі скінуць футры, а дрэвы накінуць лістоту – такі адвечны і мудры закон.
- 4) Сенбернары дужыя, вынослівыя сабакі ратуюць людзей, якія заблудзіліся, трапілі ў снежныя абвалы, пад руіны пры землетрасенні.
- 5) На паляне вандроўнікі спыніліся, адпачыўшы рушылі далей.

A23. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Вяртайцеся, птушкі, дадому, нясіце ___ любыя ___ на крылах нам вясну.
- 2) Пачуў я чароўны, а ___ галоўнае, родны голас.
- 3) На свеце шмат розных прыкмет, але верыць ___ лічу ___ варта толькі ў добрыя, шчаслівыя.
- 4) Нават ___ маленькае сэрца птушынае вялікай валодае сілаю.
- 5) Часам лета ___ бывае ___ халодным, часам цёплая прыходзіць да нас зіма.

A24. Адзначце складаназлучаныя сказы, у якіх на месцы пропуску трэба паставіць коску:

- 1) Усю ноч грымеў гром__ і бліскала няроўнай лініяй маланка.
- 2) Тонкая вішанька__ і раскідзістая груша.
- 3) Як кудзеля, туман вісне ў палях__ і струменіць-плыве ад лугоў свежы пах.
- 4) Яшчэ світанне чырванню гарыць__ а мы ўжо дзень прыспешваем чарговы.
- 5) То далятаў да вёскі шум машын з шашы__ то даносіўся з хутара голас гармоніка.

A25. Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Раман ведаў, што__ калі бацькі не было дома, то галоўным памочнікам маці быў ён.
- 2) Хто хлеб з сабой носіць__ той есці не просіць.
- 3) Успамінаецца вішнёвы паўстанак, дзе самыя цёплыя ночы__ і дзе самы пагодлівы ранак.
- 4) Пад гіпнатычным святлом месяца__ які блукаў па небе__ заснула ўсё навокал.
- 5) Датуль не знікне хараство__ пакуль яго шукаюць людзі.

A26. Адзначце сказы, якія адпавядаюць наступнай схеме: [] – []. (улічыце, што знакі прыпынку паміж часткамі сказа не пастаўлены):

- 1) У народнай песні сіла вялікая ў народнай песні мэта высокая.
- 2) Я доўга не мог заснуць не давалі думкі аб адказным даручэнні.
- 3) Дзьмухавец згарнуўся парасонам закрыліся кветкі макрыц гэта расліны прадказвалі непагоду.
- 4) Будзеш паважаць іншых будучы і цябе паважаць.
- 5) Думаў назбіраць поўнае вядро чарніц надвор'е перашкодзіла.

A27. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць складанаму сказу з рознымі відамі сувязі частак:

На дзіва такое вы толькі зірніце кружыцца ў скверы кляновае лісце быццам шукае сабе яно выйсце, нібыта не можа ніяк змірыцца, што будзе мець яно справу з зямліцай, што на сонцы не будзе больш красавацца і што на ветры яму ўжо не хвалявацца.

- 1) паміж часткамі сказа прапушчаны працяжнік;
- 2) паміж часткамі сказа прапушчаны дзве коскі;
- 3) паміж часткамі сказа прапушчана двукроп'е;
- 4) паміж часткамі сказа прапушчана адна коска;
- 5) у сказе пастаўлены ўсе неабходныя знакі прыпынку.

A28. Адзначце сказ, які адпавядае наступнай схеме: “П, – а, – п”. (улічыце, што знакі прыпынку ў сказах не пастаўлены):

- 1) Адна ластаўка кажучь вясны не робіць
- 2) Грыбнік без баравіка што салдат без медала засмяўся ляснік калі зазірнуў у мой кошык
- 3) Бабуля сівая казала малому што дажджу не бывае з вялікага грому
- 4) Каб цябе людзі паважалі навучаў мяне бацька ты сам павінен з павагай ставіцца да іх
- 5) Можаш прачытаць мне спытаў у Святланкі малодшы брацік якую-небудзь казку

Тэкст да заданняў A29, A30, B1–B6

(1) *Аналіз і сінтэз як метады даследавання знаходзяць шырокае прымяненне ў працэсе навучання матэматыцы.*

(2) *Аналіз – лагічны спосаб даследавання, які заключаецца ў тым, што вывучаемы аб'ект мысленна ці практычна расчляняецца на састаўныя элементы, кожны з якіх даследуецца паасобку як частка цэлага.*
(3) *Пры рашэнні матэматычных задач рэкамендуецца праводзіць **самы** падрабязны аналіз тэксту задачы: што дадзена? што патрэбна вызначыць? ці дастаткова даных, каб рашыць задачу? (4) Чым цяжэйшая задача, тым больш уважліва і **падрабязна** трэба яе аналізаваць. (5) Прадметам аналізу можа з'яўляцца фармулёўка азначэння, аксіёмы і тэарэмы. (6) Напрыклад, мэтай аналізу фармулёўкі тэарэмы заключаецца ў высвятленні лагічнай будовы тэарэмы, мэтай аналізу доказу з'яўляецца вызначэнне яго лагічнай будовы. (7) Выдзеліўшы асобныя “крокі” доказу, можна лепш зразумець яго.*

(8) *Сінтэз – лагічны прыём, пры дапамозе якога асобныя элементы злучаюцца ў цэлае. (9) Але ў матэматыцы часцей за ўсё пад сінтэзам разумеюць метады разважанняў ад дадзеных да шукаемых, а пад аналізам – метады разважанняў ад шукаемых да дадзеных. (10) **Два** метады звычайна прымяняюцца ўзаемазвязана. (11) Аналіз у гэтым выпадку з'яўляецца сродкам пошуку рашэння, хоць часта сам па сабе рашэннем не з'яўляецца. (12) Сінтэз, абавязваючыся на даныя, якія атрыманы ў ходзе аналізу, дае рашэнне задачы ці доказ тэарэмы. (13) **Спасцігаючы** гэтыя прыёмы на розных этапах вывучэння матэматыкі, важна мець на ўвазе, што часта аналіз – гэта шлях да адкрыцця, а сінтэз – да абгрунтавання.*

A29. Адзначце характарыстыкі, якія адпавядаюць слову, падкрэсленаму ў **13-м** сказе тэксту:

- 1) у слове **3** свісцячыя зычныя гукі;
- 2) у слове няма санорных зычных гукаў;
- 3) у слове **1** няпарны мяккі зычны гук;
- 4) колькасць гукаў і літар у слове супадае;
- 5) у слове **3** мяккія зычныя гукі.

A30. Адзначце правільнае сцверджанне ў дачыненні да слова, падкрэсленага ў **4-м** сказе тэксту:

- 1) утворана прыставачным спосабам;
- 2) утворана немарфалагічным спосабам;
- 3) утворана бяссуфіксным спосабам;
- 4) утворана прыставачна-суфіксальным спосабам;
- 5) утворана суфіксальным спосабам.

Частка В

Адказы, атрыманыя пры выкананні заданняў часткі В, запішыце ў бланку адказаў. Кожную літару, лічбу пішыце ў асобнай клетачцы (пачынаючы з першай) па ўзорах, узказаных у бланку.

Літару ё пішыце наступным чынам: [Ё].

B1. Утварыце ад падкрэсленага ў **10-м** сказе тэксту колькаснага лічэбніка парадкавы. Запішыце парадкавы лічэбнік у форме творнага склона адзіночнага ліку мужчынскага роду.

B2. Запішыце падкрэслены ў **3-м** сказе тэксту займеннік у форме давальнага склона адзіночнага ліку мужчынскага роду.

B3. Вызначце дзеяслоў, ад асновы якога ўтворана падкрэсленае ў **13-м** сказе тэксту дзеепрыслоўе. Дзеяслоў запішыце.

B4. Знайдзіце ў **2-м** сказе тэксту слова, якое мае сінонімы **прыём, метад**. Запішыце гэта слова ў той форме, у якой яно ўжыта ў сказе.

B5. Вызначце сродак сувязі паміж **6-м** і **7-м** сказамі тэксту. Сродак сувязі запішыце ў той форме, у якой ён пададзены ў сказе.

B6. Вызначце стыль тэксту. Адказ запішыце ў форме назоўнага склона.

B7. Запішыце пададзенае ў транскрыпцыі слова ў адпаведнасці з арфаграфічнымі нормамаі: [эгзатычнас'ц'].

B8. Устанавіце адпаведнасць паміж падкрэсленымі ў сказах фразеалагізмамі і іх значэннем. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Памятайце, што некаторыя даныя правага слупка могуць не выкарыстоўвацца ўвогуле. Напрыклад: А2Б5В3Г4.

<p>A. Брыгадзір па вушы закахаўся ў маладую настаўніцу, якая пасля размеркавання прыехала працаваць у пасёлак.</p> <p>Б. Кожны дзень брат з катка прыходзіў па вушы мокры.</p> <p>В. Гаспадарка вялікая, і таму спраў у старшыні па вушы.</p> <p>Г. Па вушы пагрузіўшыся ў работу, я не заўважыў, як з працы вярнуўся тата.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Цалкам 2. Бесперапынна 3. Вельмі многа 4. Вельмі моцна, бязмежна 5. Наскрозь
---	---

B9. Устанавіце адпаведнасць паміж падкрэсленымі ў сказах словамі і іх часцінамоўнай прыналежнасцю. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Памятайце, што некаторыя даныя правага слупка могуць не выкарыстоўвацца ўвогуле. Напрыклад: А2Б5В3Г4.

<p>A. У добрым сэрцы і чужая бяда адзываецца болем.</p> <p>Б. Ах, якая ж у вярбінкі зялёная хусцінка!</p> <p>В. Пасярод агародчыка красавалася некалькі спелых сланечнікаў.</p> <p>Г. Ёсць у мяне такі куток, з якім навек я звязаны.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Злучнік 2. Займеннік 3. Прыназоўнік 4. Выклічнік 5. Часціца
---	--

B10. Устанавіце адпаведнасць паміж сказамі і іх відам. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Памятайце, што некаторыя даныя правага слупка могуць не выкарыстоўвацца ўвогуле. Напрыклад: А2Б5В3Г4.

<p>A. Клін клінам выбіваюць.</p> <p>Б. Казачнасць зімовага лесу.</p> <p>В. У садзе пахла антонаўкамі.</p> <p>Г. Першапачаткова газету называлі 'лістком навін'.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пэўна-асабовы 2. Безасабовы 3. Назыўны 4. Абагульнена-асабовы 5. Няпэўна-асабовы
---	---